

NASTAVNA JEDINKA 5
PRAVILA I PROPISI
Osnovna škola
Osnova zajedničkog života

5.1 Zašto su nam potrebna pravila i propisi?

Koje vrste školskih pravila su neophodna za učenje, život i zajedničko igranje u školi?

5.2 Šta se dogodi ako... ?

Nepridržavanje pravila ima posljedice

5.3 Naša nova školska pravila

Stvaranje zajedničkog ugovora

5.4 Kampanja za naša nova školska pravila

Ocjenjivanje školskih pravila i njihovo
predstavljanje

Nastavna jedinka 5: Ključni koncept – „Pravila i propisi” (za osnovnu školu)

Osnovne informacije za nastavnike: dogovor oko osnovnih demokratskih principa – naša nova školska pravila

Kroz nekoliko prethodnih godina postojala je diskusija o demokratskim principima. Šta je demokratija prema današnjem shvatanju? Postoje li loše ili dobre demokratije? Je li je dovoljno da država ima demokratski ustav? Mnoge grupe i stranke nazivaju se demokratskim i imaju riječ „demokratija“ u svojim nazivima. Šta to znači? Šta to predstavlja članovima tih grupa? U principu, jasno je da se demokratija ne može nametnuti. Demokratija treba pravni okvir, ustav i razne dodatne dogovore kako bi funkcionisala. Ona će jedino biti učinkovita ako ljudi odluče da učestvuju u svom društvu. Učešće može biti u raznim oblicima, u raznim područjima i na razne načine u raznim državama. U osnovi, demokratija znači da ljudi donose zakone prema kojima žele živjeti. Idealno bi bilo da što više ljudi učestvuje u tim procesima. Šta želimo regulisati? Ko se mora pridržavati tih pravila? Zašto nam je potrebno to pravilo? Kako se nosimo s povredama pravila i zakona? U ovoj nastavnoj jedinki, učenici ne samo da uče o važnim principima demokratije, već im se pruža praktično iskustvo demokratije. Iskustvo pokazuje da učenici postaju svjesniji i odgovorniji ako su integrisani u postupak donošenja odluka. Grupa ljudi koja zajednički živi i provodi vrijeme zajedno razvija pravila koja upravljaju njihovim zajedničkim životom. Djeca i adolescenti provode više vremena u školi nego bilo gdje drugdje. U ovoj nastavnoj jedinki postaje jasno da je škola mjesto učenja u kojoj mnogi ljudi s različitim potrebama „žive i uče“ zajedno i da taj zajednički život mora biti regulisan na neki način. Sukobi, koji su sasvim prirodni, moraju se riješiti i interesi različitih manjina moraju se štititi. Demokratija se često zamjenjuje sa idejom da svi mogu činiti šta žele. Pojedinci se zalažu za svoje potrebe zato što je to njihova ideja slobode. Takav koncept nije u skladu s principima demokratije. Demokratija se temelji na ideji da se pravila i propisi donose kroz participatorni proces koji je transparentan za svakoga. Ta pravila i propisi također se mogu promijeniti. Ta načela su predmet razmatranja u idućoj nastavnoj jedinki.

Cilj obrazovanja za demokratiju i ljudska prava jeste da se podupire razvoj sposobnosti u tri područja. Ova nastavna jedinka ima sljedeći profil sposobnosti:

Sposobnosti		
... politička analiza i procjena	... korištenje metoda	... donošenje političkih odluka i djelovanje
**	*	***

Pomoćni alat

U ovoj nastavnoj jedinki koristi se sljedeći alat iz kutije s alatom za učenike. Nastavnici moraju odlučiti hoće li neki ili svi učenici zahtijevati dodatnu pripremu za rad s tim alatima

- Istraživanje u biblioteci
- Pretraživanje interneta
- Provođenje intervjua i anketa
- Tumačenje slika
- Mentalne mape
- Izrada postera
- Održavanje izložbi
- Planiranje i održavanje prezentacija
- Pripremanje slajdova u powerpoint prezentaciji
- Pisanje novinskih članaka
- Izvođenje predstava
- Održavanje debata

Nastavna jedinka 5: Pravila i propisi

Osnova zajedničkog života

Dogovori o temeljnim principima demokratije – naša nova školska pravila

Lekcija	Odgajno-obrazovni ciljevi	Nastavni zadaci	Nastavni materijali	Metode
Lekcija 1: Zašto su nam potrebni zakoni i pravila?	Učenici razmišljaju o svojim stavovima u pogledu postojećih pravila. Raspravljaju o važnosti postojanja pravila za život i zajednički rad. Razvijaju razumijevanje za nužnost postojanja pravila.	Učenici učestvuju u jednoj simulaciji i uviđaju svrhu pravila. Stvaraju listu i dijele ideje o nužnosti postojanja pravila. Učenici povezuju školska pravila sa njihovim pravima i odgovornostima u školi.	Mekane loptice, stalak s papirom, olovke, materijali, lista školskih pravila	Grupni rad plenarna rasprava, rad u parovima.
Lekcija 2: Šta se događa ako...?	Učenici razmatraju posljedice kršenja zakona. Razmišljaju o školskim pravilima i njihovom odnosu prema jednakosti, poštenju, učešću i poštivanju.	Učenici vježbaju svoje uloge u kojima se krše školska pravila. Analiziraju postojeća školska pravila i raspravljaju i bilježe stvarne i moguće posljedice njihovog kršenja. Indiciraju što bi htjeli promijeniti u školskim pravilima, zašto bi ih promijenili i kako.	Naljepnice, olovke, stalak s papirom, lista školskih pravila za svaku grupu, verzija školskih pravila napisana velikim slovima na stalku s papirom ili tabli.	Igranje uloga u grupama, plenarna rasprava, grupni rad.
Lekcija 3: Naša nova školska pravila	Učenici uče kako raditi na zajedničkoj listi pravila koja je obavezujuća za svakoga u školi. Raspravljaju o realističnim načinima integracije tih pravila u svakodnevni školski život.	Učenici postižu dogovor o pravilima koja je usvojila većina te raspravljaju o mogućnostima integracije mišljenja manjine.	Stalac s papirom, olovke, glasačke kartice, lista školski pravila na stalku s papirom ili tabli, listići papira.	Grupni rad, plenarna rasprava.
Lekcija 4: Kampanja za naša nova pravila	Učenici razumiju važne kriterije za dobre zakone. Uče kako provoditi kampanju za nova školska pravila.	Učenici sakupljaju razne kriterije za dobra pravila. Testiraju svoja nova pravila prema tim kriterijima. Zapisuju konačnu verziju ugovora te je potpisuju. Predstavljaju svoj dogovor ostalim razredima u školi.	Stalac s papirom, materijali, papir olovke, primjerak ugovora za druge razrede, rezultat izlaganja ideja iz prve lekcije.	Rad u parovima, plenarna rasprava, prezentacija drugim razredima.

Lekcija 1

Zašto su nam potrebni zakoni i pravila?

Koja vrsta pravila su nužna za učenje, život i zajedničko igranje u školi?

Odgojno-obrazovni ciljevi	Učenici razmišljaju o svojim stavovima u pogledu postojećih pravila. Raspravljaju o važnosti postojanja pravila za život i zajednički rad. Razvijaju razumijevanje za nužnost postojanja pravila.
Nastavni zadaci	Učenici učestvuju u jednoj simulaciji i uviđaju svrhu pravila. Stvaraju listu i dijele ideje o nužnosti postojanja pravila. Učenici povezuju školska pravila sa njihovim pravima i odgovornostima u školi.
Nastavni materijali	Mekane loptice, stalak s papirom, olovke, materijali, lista školskih pravila
Metode	Grupni rad plenarna rasprava, rad u parovima.

Opis lekcije

Razred igra igru „Pogodi moja pravila”. Nastavnik dijeli razred na dvije ekipe i objašnjava učenicima da će igrati igru i da moraju pogoditi pravila.

Objašnjenje:

- svaka ekipa može pogoditi gol stavljanjem lopti kroz prostor koji je označen za postizanje gola;
- samo nastavnik zna pravila;
- nastavnik neće objasniti pravila niti učenici smiju pitati koja su pravila;
- kada prekrše neko pravilo, učenici moraju sjesti;
- cilj igre je da učenici zabiju gol a da ne prekrše pravila; zadatak učenika je da uvide koja su pravila kako ih ne bi prekršili.

Pravila su:

- svako može igrati igru;
- samo dječaci mogu udariti loptu;
- učenici koji imaju ime koje počinje sa slovom „A“ ne smiju trčati;
- niko se ne smije kretati s loptom;
- nasilje nije dozvoljeno.

Prve dvije minute igra se igra na način da se koriste samo prva dva pravila. Nakon toga koriste se i ostala pravila i cijela igra traje oko pet minuta.

Nakon što je igra gotova, nastavnik okuplja učenike i s njima raspravlja sljedeće:

- Kako vam se igra čini? Je li vam dobra? Loša? Poštena?
- Kako ste znali da postoje neka pravila?
- Šta ste osjećali o tome što postoje određena pravila?

Nastavnik potiče učenike na izlaganje ideja i da zabilježe svoje odgovore na stalak s papirom ili na tablu. Pitanje je „Zašto su nam potrebna pravila u školi?” Ovisno o odgovorima koje daju učenici

nastavnik može nešto napisati na stalak s papirom ili tablu. Glavni kriteriji u uslovima „jednakosti“, „učesća“, „poštenja“ i „poštivanja“ trebali bi biti zabilježeni na tablu do kraja lekcije. Nastavnik bilježi rezultate izlaganja ideja koje će se koristiti u četvrtoj lekciji.

Pravila mogu postojati u školi jedino ako učenici imaju prava i odgovornosti. Učenicima je dat zadatak bilježenja njihovih prava i odgovornosti u školi i njihovog upoređivanja sa školskim pravilima. Učenici rade u parovima i bilježe svoja vlastita prava, odgovornosti i pravila u materijal. Oni prikazuju svoje materijale na stalku s papirom ili tabli.

Nakon što su svi materijali prikazani, svi učenici pregledavaju ono što je izloženo i odgovaraju na pitanja svojih kolega.

Lekcija 2

Šta se događa ako...?

Nepridržavanje pravila ima svoje posljedice

Odgojno-obrazovni ciljevi	Učenici raspravljaju posljedice kršenja pravila. Razmišljaju o školskim pravilima i njihovom vezom sa principima poštenja, jednakosti, učešća i poštivanja.
Nastavni zadaci	Učenici igraju uloge u kojima krše školska pravila. Analiziraju postojeća školska pravila i bilježe stvarne i moguće posljedice kršenja. Prave bilješke o tome šta bi trebalo mijenjati u školskim pravilima, zašto bi ih mijenjali i kako.
Nastavni materijali	Naljepnice, olovke, stalak s papirom, lista školskih pravila za svaku grupu, verzija školskih pravila koja su pisana velikim slovima na stalku s papirom ili tabli.
Metode	Igranje uloga u grupama, plenarna rasprava, grupni rad.

Opis lekcije

Učenici formiraju grupe od četiri. Glume situacije u kojima se krše školska pravila. Grupe raspravljaju pravila prije igranja uloga. Uloge mogu biti:

- igranje fudbala;
- loše ponašanje u zajednici;
- igranje kompjuterskih igrica;
- loše ponašanje na školskom igralištu;
- razgovaranje tokom nastave;
- tuča s drugima;
- itd.

Za svako prekršeno pravilo, učenici bilježe posljedice ili ako ih nije bilo – moguće posljedice. Grupe prave bilješke i vraćaju se u plenarnu raspravu.

U plenarnoj raspravi, raspravljaju se sljedeća pitanja:

- Na koji način pravila podupiru naša prava i odgovornosti te nam pomažu da zajednički živimo sigurno, pravedno i dobro?
- Zašto su nam potrebna pravila?
- Kako svi znamo koja su to pravila?
- Jesu li ta pravila pravedna?
- Jesu li to situacije u kojima se pravila mijenjaju?
- Ko bi trebao donositi pravila i zašto?
- Šta se događa ako ne slijedimo pravila i zašto?

Nakon rasprave, učenici se vraćaju u svoje grupe od četiri. Raspravljaju žele li nešto promijeniti u postojećim školskim pravilima. Dolaze do grupnog zaključka i naznačuju šta žele promijeniti tako što lijepe svoje prijedloge na verziju školskih pravila koja su napisana na stalku s papirom ili tabli.

Lekcija 3**Naša nova školska pravila****Pisanje zajedničkog ugovora**

Odgajno-obrazovni ciljevi	Učenici uče kako raditi na zajedničkim pravilima koje obavezuju svakoga u školi. Učenici raspravljaju realistične načine integracije tih pravila u svakodnevni život škole.
Nastavni zadaci	Učenici dolaze do zajedničkog dogovora oko pravila koja su bila usvojena i raspravljaju mogućnosti za uključivanje mišljenja manjine.
Nastavni materijali	Stalak s papirom, olovke, glasački listovi, lista školskih pravila na stalaku s papirom, tabli ili listovima papira .
Metode	Grupni rad, plenarna rasprava .

Opis lekcije

Učenici sjede u krugu ispred stakla s papirom ili table na kojima su pravila napisana velikim slovima. Na tabli se još uvijek nalaze naljepnice koje pokazuju koje stvari bi razne grupe voljele promijeniti u pravilima. Nastavnici započinju raspravu.

- Šta učenici misle o predloženim promjenama?
- Slažu li se prijedlozima?
- Koliko je od njih saglasno? Većina?
- Šta se događa s manjinom? Može li se postići kompromis?

Učenici nastavljaju rad u grupama od četvero. Rade na jedinstvenom pravilu koje će biti promijenjeno i pokušavaju ga preformulisati. Zapisuju ga na list papira i lijepe na stalak s papirom ili tablu.

Kad su svi prijedlozi zalijepljeni na stalak s papirom ili tablu, vrijeme je za učenike da glasaju. Svaki učenik bi trebao uzeti glasački listić. Nastavnici će pročitati svako pravilo. Učenici glasaju putem svojih listića, tako što navedu slažu li se, jesu li protiv, ili pak neodlučni.

Stvari koje ne prihvati većina ponovno se raspravljaju.

Na kraju postupka, nova školska pravila se zapisuju na list papira.

Lekcija 4

Kampanja za naša nova školska pravila

Ocjenjivanje novih pravila i njihova prezentacija

Odgajno-obrazovni ciljevi	Učenici razumiju važne kriterije za dobra pravila. Uče kako zagovarati uvođenje novih školskih pravila.
Nastavni zadaci	Učenici sakupljaju različite kriterije za dobra pravila. Testiraju svoja nova pravila prema raznim kriterijima. Zapisuju završnu verziju te je potpisuju. Prezentiraju svoj dogovor ostalim razredima u školi.
Nastavni materijali	Stalak s papirom, materijali, papir, olovke, kopija dogovora za ostale razrede, rezultat izlaganja ideja iz prve lekcije.
Metode	Rad u parovima, plenarna rasprava, prezentacija ostalim kolegama u razredu.

Opis lekcije

Nastavnici prezentiraju rezultate izlaganja ideja iz prve lekcije (kriteriji za pravila). Učenicima se dodjeljuje zadatak da testiraju svoja nova pravila prema tim kriterijima. Rade u parovima i popunjavaju materijale.

Učenici se vraćaju u plenarnu sjednicu i prezentiraju svoje analize. Postoje li neke velike promjene u pravilima? Ako da, te promjene bi se trebale unijeti u dogovor.

Učenici kopiraju svoja pravila za prezentaciju u razredima.

Nastavnici dijele učenike u grupe od po četvoro. Grupe bi trebali otići u različite razrede i prezentirati svoja nova školska pravila.

Ključno je da se unaprijed objasni proces odlučivanja. Šta će učiniti učenici u drugim razredima? Trebaju li oni procijeniti nova školska pravila? Šta se iduće događa?

Grupe predstavljaju svoje prezentacije novih školskih pravila, uključujući iznošenje razloga zbog kojih su stara pravila promijenjena. Onda idu u druge razrede i iznose svoje prezentacije.

Nakon prezentacija, učenici iznose kratki izvještaj u plenarnoj raspravi.